

Uitbreiding van het onderwijs in de Tandheelkunde aan de Universiteit van Amsterdam.

Voor eenige maanden geleden is op voordracht van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam door den Raad dier gemeente besloten het onderwijs in de Tandheelkunde aan de Universiteit eene belangrijke uitbreiding te geven. Het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap had zich voordat dit voorstel in den Raad in behandeling zou komen bij gemotiveerd adres tegen de aanneming van dit voorstel verzet. Wij veroorloven ons geen oordeel uit te spreken over de wijze waarop een zoo belangrijke onderwijskwestie is behandeld geworden, wel hebben wij 't noodig geacht, het adres met het hierop ontvangen antwoord hieronder af te drukken benevens het verslag van de zitting van den gemeenteraad van 7 Juli 1909 ontleend aan het Gemeenteblad.

*Aan
den Raad van de Gemeente Amsterdam.*

Edel Achtbare Heeren!

Naar aanleiding van de voordracht van Burgemeester en Wethouders omtrent „Wijziging van den staat van het getal en de jaarwedden der adistenten enz. aan de Universiteit” neemt de permanente onderwijs-commissie van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap, erkend bij Koninklijk Besluit van 28 October 1880, de vrijheid het volgende onder Uwe welwillende aandacht te brengen:

Dat zij met waardeering heeft kennis genomen van het voornemen van Burgemeester en Wethouders om het onderwijs in de tandheelkunde zoo mogelijk dienstbaar te maken aan de belangen van hen, die opleiding wenschen voor het theoretisch tandheelkundig examen.

Dat zij echter met bevreemding heeft gezien, dat dit onderwijs zal worden opgedragen aan slechts één assistent.

Dat het volledig theoretisch tandheelkundig onderwijs de volgende vakken behoort te omvatten:

Anatomie, Histologie en Histologische oefeningen, Physiologie, Physiologische Chemie, Metallurgie, Capita selecta uit Physica en Chemie en voorbereidende technische oefeningen (Manual training).

Dat thans reeds aan de Utrechtsche Universiteit enkele afzonderlijke colleges in bovengenoemde vakken gegeven worden en dat er aan het tandheelkundig Instituut een technicus is verbonden, die den geheelen dag aanwezig is, om den studenten onderricht te geven in technische oefeningen.

Dat met het oog op de bijzondere technische moeilijkheden van de tandheelkunst met deze oefeningen reeds bij het begin der studie een aanvang behoort te worden genomen. Dat bovengenoemde Commissie van oordeel is, dat het theoretisch tandheelkundig onderwijs niet mag achterstaan bij dat, wat thans reeds te Utrecht verstrekt wordt.

Redenen waarom zij Uwen Raad in overweging geeft of het theoretisch tandheelkundig onderwijs naar boven omschreven eischen in te richten of zich van het geven daarvan te onthouden, daar het verstrekken van onvolledig onderwijs niet anders dan nadeelig voor de tandheelkunde en teleurstellend voor de studenten kan zijn.

*Namens de permanente Onderwijs-Commissie van het
Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap.*

C. H. WITTHAUS, Voorzitter.

L. FRANK, Secretaris.

ROTTERDAM, Stationsweg 35.

Aan
de Permanente Onderwijs-Commissie van het
Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap.

Naar aanleiding van Uw adres aan den Raad dezer gemeente, ontvangen 5 Juli j.l., hebben wij de eer U te berichten, dat de Raad zich in zijne vergadering van 7 Juli j.l. met onze voordracht tot uitbreiding van het personeel der Universiteit met een adsistent voor de tandheelkunde heeft verenigd.

Burgemeester en Wethouders van Amsterdam,
(w. g.) W. F. VAN LEEUWEN.

De Secretaris,
(w. g.) J. A. BAËZA.

Voordracht van Burgemeester en Wethouders, dd. 18 Juni 1909, om den Staat van het getal en de jaarwedden der adsistenten, enz. aan de Universiteit te wijzigen in dier voege, dat daarop gebracht wordt een adsistent bij het onderwijs in de tandheelkunde op een jaarwedde van ten hoogste f 1400 (N°. 676 van de lijst der stukken. Zie afd. I, bladz. 658).

Hierbij komt in behandeling het adres van de Permanente Onderwijs-commissie van het Nederl. Tandheelkundig Genootschap.

De Heer Van der Velden: Mijnheer de Voorzitter! Ik had niet verwacht, dat op heden deze voordracht N°. 676 al in behandeling zou komen, het is daarom dat al hetgeen ik tegen deze voordracht heb moeten vernemen, door mij niet is kunnen worden onderzocht in zoo verre, dat, terwijl ik het contra heb gehoord, ik niet ook het pro heb kunnen vernemen. Ik heb echter de bezwaren opgeteekend, die tegen deze voordracht van belanghebbende

zijde bij mij zijn ingebracht en ik heb straks vóór de raadszitting den Wethouder verzocht, deze voordracht aan te houden, of dat hij de bij mij ingebrachte bezwaren wilde ontzenuwen. De Wethouder kon echter aan mijn verzoek tot aanhouding niet voldoen, daarom verzoek ik den Raad even aandachtig te willen hooren, welke bezwaren tegen de voordracht N°. 676 bij mij zijn ingebracht.

In Amsterdam onderwijs te geven voor studenten in de tandheelkunde, was volgens mijn inlichtingen overbodig en het zou voldoende geacht kunnen worden, wanneer het tandheelkundig onderwijs te Amsterdam alleen beperkt bleef tot de studenten in de medicijnen, op de volgende gronden:

Noch Leiden, noch Groningen bezitten dergelijke inrichtingen. Alleen in Utrecht bestaat eene inrichting, waar voldoende tandheelkundig onderwijs gegeven kan worden.

Daar alleen kunnen de jongelui, welke hiertoe bevoegd zijn, van *a* tot *z* voor tandheelkundige worden opgeleid in dien zin, dat zij, die van hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus, gymnasium of staatsexamen komen, worden opgeleid voor het theoretisch tandheelkundig examen, met dien verstande, dat door de hoogleraren en docenten speciale colleges worden gegeven: in anatomie, physiologie en histologie prof. Z w a a r d e m a k e r, in bacteriologie prof. E i j k m a n, in chirurgie prof. L a m e r i s, enz. Een extra-som zal worden uitgetrokken voor een speciaal docent in pathologie en pathologische anatomie. Daar de tandheelkunde bovendien groote handigheid vereischt en kennis van de bewerking van metalen, wordt door den heer V e r m e u l e n, werktuigkundige, aan de studenten voor het theoretisch tandheelkundig examen gelijktijdig onderwijs gegeven in het bewerken der verschillende metalen. Deze praktische oefeningen, welke gelijktijdig met de zuiver theoretische opleiding voor het theoretisch tandheelkundig examen plaats vinden, geschieden speciaal in het aan het Tandheelkundig Instituut aanwezige mechanische labo-

ratorium onder leiding van den heer Vermeulen en den heer John E. Grevers.

De praktische opleiding geschiedt alleen in Utrecht. Wil Amsterdam dus studenten opleiden, die na aflegging van het theoretisch tandheelkundig examen, geschikt zijn om het onderwijs in Utrecht voort te zetten — en dit moèt, — zoo zullen verscheidene hoogleraren en docenten der medische faculteit hiervoor een speciaal onderwijs moeten gaan geven en hun laboratoria moeten openstellen, hetgeen met meerdere kosten zal gepaard gaan. Tevens zal ook iemand moeten benoemd worden om de studenten de praktische oefeningen — het behandelen der metalen etc., — te leeren. Voor dit laatste zou een nieuw laboratorium moeten worden ingericht.

Doet Amsterdam dit niet, zoo zullen de in Amsterdam voor het theoretisch tandheelkundig examen geslaagde studenten niet de verdere, praktische tandheelkundige opleiding te Utrecht kunnen volgen, aangezien zij dan hun collega's, welke te Utrecht hebben gestudeerd, niet bij zouden kunnen blijven, daar die een volledig onderwijs — deels ook al praktisch, — hebben genoten. Daar in Utrecht alleen het verdere praktisch onderwijs gegeven wordt, moeten zij dus gelijkwaardig zijn met hun Utrechtsche collega's.

Zou Amsterdam echter een andere richting in zake theoretisch onderwijs willen inslaan dan Utrecht, zoo zou Amsterdam tegenover den student dan ook zedelijk verplicht zijn te zorgen, dat deze zijn *geheele* opleiding in Amsterdam kon krijgen en welk een kosten dit meebrengt blijkt wel uit het feit, dat de Regeering kortelings ten behoeve van uitbreiding van het tandheelkundig onderwijs aan de universiteit te Utrecht een som heeft uitgetrokken van *tweehonderd duizend gulden*.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal hier niet verder mee gaan, want het zou ons ophouden. (*Gelach.*) Maar ik meen, dat de Wethouder reeds in deze bezwaren aanleiding zou kunnen vinden, zijn voordracht terug te nemen. Op den voorgrond

wil ik den Wethouder zeggen, dat, als ik iets aanvoer tegen een verbetering, die de Wethouder voor ons universitair onderwijs noodzakelijk acht, er voor mij dan ook werkelijke bezwaren moeten zijn. Amsterdam heeft tot nu toe aan alle medische studenten kunnen geven voldoende tandheelkundig onderwijs. En nu gaat het niet aan, waar het Rijk in Utrecht heeft gesticht een goede tandheelkundige school, waarvoor men op het oogenblik weer voor uitbreiding van het instrumentarium, enz. f 200.000 heeft gegeven, Amsterdam met zijn slechten financiële toestand, voor de vraag te stellen — naar men mij mededeelt, ter wille van een professor, — of wij een toestand zullen scheppen, die in de toekomst ernstige gevolgen kan hebben.

In de vakopleiding wordt voorzien door een geheele tandheelkundige inrichting te Utrecht, doch deze wordt doorlopend door slechts 90 studenten gevolgd. Noch Groningen, noch Leiden hebben dergelijke inrichtingen. Ieder tandheelkundig student kan in Utrecht de noodige bekwaamheden voor zijn vak opdoen. Trouwens, ook zij, die in Amsterdam studeeren, zullen toch in Utrecht examen moeten doen. Daarom acht ik — en in zooverre ga ik met de klagers mede, — dezen stap verkeerd, want het zou zijn een eerste stap op den weg om te komen tot een leerstoel voor tandheelkunde.

De wethouder Josephus Jitta: De heer Van der Velden heeft straks gesproken van „de voordracht van den Wethouder”, en hij bedoelt waarschijnlijk mij daarmee. Nu staat deze voordracht ook in verband met de polikliniek voor tandheelkunde, en deze behoort bij den geneeskundigen dienst, zoodat ik mij kan beschouwen als den wethouder, dien de heer Van der Velden bedoelt, en hem daarom ook antwoord geef. De heer Van der Velden is bij mij gekomen aan het begin van de zitting, met de vraag, of Burgemeester en Wethouders deze voordracht zouden willen aanhouden. Ik heb geantwoord, dat ik, wat mij betreft, daartoe niet veel neiging gevoelde — ik

had geen gelegenheid, in dezen de opinie van mijn collega's te vernemen, — omdat er eenigszins haast bij is. Er moet een hoofd benoemd worden voor de tandheelkundige polikliniek, en daarmee houdt deze voordracht verband. De zomer is nu vermoedelijk in het land . . . de vacantie moet spoedig beginnen, en daarom is het wenschelijk, deze zaak nu af te doen. Met ingang van September zal deze nieuwe adsisistent benoemd moeten worden. Vandaar dat niet kan worden voldaan aan den wensch van den heer Van der Velden.

Intusschen moet ik zeggen, dat, niettegenstaande de heer Van der Velden spreker gezegd heeft niet klaar te zijn voor de behandeling van deze zaak, hij toch niet met zijn mond vol tanden heeft gestaan. Hij heeft verschillende redenen opgenoemd waarom deze voordracht niet moet worden aangenomen. Het spijt mij, dat zijn rede mij niet overtuigd heeft, dat er eenige neiging behoeft te bestaan tot verwerping van de voordracht. In Utrecht, zegt de heer Van der Velden, wordt onderricht gegeven in de tandheelkunde, maar is dat nu een reden om hier dat onderwijs niet te geven? In Utrecht wordt ook gedoceerd rechten, letteren, theologie en wat niet al. Moet dat alles daarom te Amsterdam niet worden geleerd? Voor degenen die tandheelkundig onderwijs willen hebben, wordt dat hier voldoende gegeven, zegt de heer Van der Velden. Maar ik zou wel eens willen vragen op welke wijze dat hier wordt gegeven? De privaat-docent in dat vak heeft ons verlaten. In mijn tijd heb ik van dat vak weinig, maar toch iets geleerd. (Als de heer Van der Velden een kies moet laten trekken, moet hij dat niet door mij laten doen, want daar ben ik niet handig in.) Het is al lang geleden, dat ik dat onderwijs volgde, maar de inrichting van het onderwijs zelf is sedert dien tijd niet belangrijk veranderd. Nu heeft de heer Van der Velden de verschillende vakken, die bij dat onderwijs behooren, opgenoemd. Ik kan hem die latijnsche termen niet zoo precies nazeggen, maar

ik heb vóór mij de wet, waarbij de eischen worden vastgesteld voor het theoretisch tandheelkundig examen. Dat examen betreft: *a.* de ontleedkunde van tanden, de tandkas en het tandvleesch; *b.* de physiologie dezer deelen; *c.* de gezondheids-, ziekte- en geneesleer dezer deelen, daaronder begrepen de onderkenning der ziekten van de tanden, de tandkas en het tandvleesch, waarvan de oorzaak algemeen is of in andere deelen zetelt *d.* de geneesmiddelleer en de recepteerkunde, voor zooveel noodig, tot het voorschrijven van de plaatselijke geneesmiddelen bij de ziekten der genoemde deelen.

Nu hebben de professoren *R o t g a n s* en *R u i t i n g a* zich bereid verklaard voor hun vak, ook de hoogleeraar in de anatomie, en de hoogleraren in de physiologie, het onderwijs te geven voor de aanstaande tandartsen, dat noodig is, zoodat daarmede deze zaak op eenvoudige wijze is geregeld. Prof. *R o t g a n s* is in het Binnen-gasthuis voor dat onderwijs uitstekend ingericht. Het is alleen noodig, dat de polikliniek voor de Tandheelkunde komt onder den hoogleeraar en dat is gevonden door deze voordracht, waarbij de regeling van het tandheelkundig onderwijs alhier wordt bevorderd, zonder dat het heel veel geld zal kosten.

Nu kan men beweren, dat de kosten wel meer zullen worden. Ja, misschien zullen voor de polikliniek nog wat kosten te maken zijn, maar die kosten worden zeker gedekt door de meerdere opbrengst van het collegegeld. De heer *V a n d e r V e l d e n* behoeft zich dus over de financiën van Amsterdam met betrekking tot deze zaak niet ongerust te maken. Deze voordracht zal dien toestand niet verbeteren, maar ook niet slechter maken.

De heer *V a n d e r V e l d e n*: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil toch direct verklaren, dat de houding van den Wet-houder, om mij belachelijk voor te stellen door te zeggen dat hij mij die latijnsche termen niet zoo precies kan nazeggen, niet aangenaam is. Woorden die hij van jongsaf

heeft gehoord, zou hij niet verstaan? Ik geef den Wethouder de verzekering dat, zoo hij termen uit mijn vak gebruikt, ik hem wel versta. Mijnheer de Voorzitter, een dergelijke bestrijding — misschien zit ik hier vandaag voor het laatst, dank zij het *Handelsblad*, — een dergelijke bestrijding had ik niet verwacht van den Wethouder.

Verder geef ik den Raad in ernstige overweging om juist op grond van de verdediging der voordracht door den Wethouder, daarop niet in te gaan, want het is bekend dat de artsen, zooals die in Nederland worden gevormd, met de besten kunnen wedijveren.

Nu is de tandheelkunde een eigenaardig vak, de beoefenaar er van heeft meer noodig handigheid, een zekeren blik op de praktijk, dan theoretische ontwikkeling. De Wethouder raadt niemand aan bij hem te komen om een kies te laten trekken; ik wil ze wel trekken, mijnheer de Voorzitter. Er komt bij de tandheelkunde, bij de nieuwere tandheelkunde, nog iets anders kijken, namelijk de mechanica. En waar nu niet wordt voorgesteld, de opleiding te geven zooals tandartsen behooren opgeleid te worden, waar deze voordracht mijns inziens op clandestiene wijze een leerstoel in de tandheelkunde instelt, meen ik gerechtigd te zijn daartegen op te komen.

Als aan de universiteit aan het hoofd van een onderafdeeling prof. R o t g a n s wordt gesteld, dan is het niet de bedoeling, dat hij aan het hoofd zal staan van een inrichting, waar slechts dit of dat onderwijs gegeven wordt, maar dan moet het zijn een uitnemende inrichting voor algeheele opleiding tot tandarts. En waar in Utrecht voor de ongeveer 90 studeerenden in de tandheelkunde, (dat getal is er doorlopend), meer dan voldoende gelegenheid bestaat, acht ik het niet noodig, dat Amsterdam, Utrecht, Leiden en Groningen elkander die 90 zullen betwisten. Ik heb voor onze universiteit groot respect, ik ben blijde dat men Amsterdam een universiteit heeft gegeven, maar het zou mij spijten, indien zij, door te veel uitbreiding, top-

zwaar zou worden voor Amsterdam. Daarom geef ik in overweging de voordracht niet aan te nemen.

De Voorzitter: Ik wensch een enkel woord in het midden te brengen, omdat ik meen, dat de heer Van der Velden de voordracht niet juist begrijpt. Hij schijnt te meenen, dat door deze voordracht iets nieuws wordt in het leven geroepen. Ik mag er zeker wel aan herinneren, dat vroeger de hoogleeraar in de chirurgie tevens was hoofd van de tandheelkundige polikliniek, maar dat dit in de latere jaren, tijdens de heer Grevers privaät-docent was, niet zoo was. En nu door het weggaan van den heer Grevers de zaak opnieuw moet worden geregeld, komt het rationeel en logisch voor, den hoogleeraar in de chirurgie, prof. Rotgans, weder aan het hoofd van die afdeeling te stellen.

De heer Van der Velden plaatst zich op het standpunt, dat tandheelkunde een werk is, waarin het in hoofdzaak aankomt op handigheid op het gebied van kiezen-trekkerij, maar daarin vergist hij zich, want de gewone artsen moeten de ziekten der tanden en mondziekten evenzeer kunnen behandelen, en daarvoor is onderwijs in de tandheelkunde noodig. De artsen moeten weten, wat voor het behoud van de tanden noodig is, daarvoor moeten zij onderwezen worden in de tandheelkunde, terwijl de eigenlijke tandheelkundige ook het praktische gedeelte van het werk, het trekken en het behandelen van zieke tanden en kiezen moet leeren.

Nu kan men natuurlijk een instituut voor tandheelkunde op grooten voet inrichten, maar dat wenschte men hier niet. Toen deze kwestie aan de orde kwam is door mij, als voorzitter van het college van Curatoren de vraag gesteld, of te Amsterdam de medici niet tandheelkundig onderwijs konden krijgen, zonder dat de kosten al te groot werden, en toen is men tot de conclusie gekomen, dat dit mogelijk was, en dat met de aanwezige leerkrachten voldoende onderwijs in de tandheelkunde zou kunnen worden gegeven,

wanneer den hoogleeraar in de chirurgie, als hoofd van de polikliniek, de noodige assistentie werd verleend voor het meer praktisch gedeelte van de tandheelkunde.

Ziedaar de aanleiding tot deze voordracht en ik geloof, dat er geen gemakkelijker en eenvoudiger middel is, om aan de behoefte tegemoet te komen, dan deze voordracht aan te nemen.

Wat de heer Van der Velden wil, kan niet. Het tandheelkundig onderwijs opheffen kan niet, zoolang wij een medische faculteit hebben, omdat de medici dat onderwijs niet kunnen ontberen, en een tandheelkundig instituut, zooals er te Utrecht een bestaat, is te kostbaar en vooralsnog onnoodig.

De heer Van der Velden: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou er even op willen wijzen, dat volgens U Amsterdam, zoolang de Universiteit heeft bestaan, haar plicht verzuimd heeft, door geen voldoende onderwijs te geven aan de artsen, voor zoover de tandheelkunde betreft. Ik weet wel beter en het is niet mijn bedoeling, dat in Amsterdam alleen zouden opgekweekt worden kiezentrekkers. Voor een deel worden nu reeds in Amsterdam studenten bekwaam gemaakt om deel te nemen aan het theoretisch examen te Utrecht, maar dat is een halve maatregel. De studenten worden hiermede misleid, want zij komen achter te staan bij hun collega's, die in Utrecht hebben gestudeerd. Hier zal niet onderwijs worden gegeven als in Utrecht, maar doen wij den eersten stap, dan zijn wij verplicht verder te gaan, want zullen studenten voor de tandheelkunde zich hier laten inschrijven, dan moet men hun geven het onderwijs, dat zij ook in Utrecht zouden genieten.

Ik moet den Raad adviseeren niet op de voordracht in te gaan, want dit is de eerste stap, waarmede wij de universiteit topzwaar zouden maken voor de gemeentefinanciën van Amsterdam.

De wethouder Josephus Jitta: Mijnheer de Voorzitter! Het heeft mij getroffen, dat de heer Van der

Velden, aan de woorden, die ik straks gebruikt heb, een minder vriendelijke beteekenis gehecht heeft. Ik heb er die niet in gelegd en kan die er niet in vinden, maar wanneer ik den heer Van der Velden op grooten afstand van mij een redevoering hoor houden en vreemde woorden hoor bezigen, doe ik voorzichtig niet verkeerde uitdrukkingen te gebruiken, want dat zou minder aangenaam zijn.

Nu zou ik den heer Van der Velden willen zeggen, dat een dergelijke manier van oppositie voeren niet heel juist is. De heer Van der Velden heeft gezegd: de studenten worden misleid en Amsterdam maakt zich belachelijk met de zaak. Ik geloof, dat dit minder vriendelijke uitdrukkingen zijn, die het beter was niet te gebruiken.

De heer Van der Velden heeft uw woorden, mijnheer de Voorzitter, niet volkomen begrepen. U heeft ongeveer gezegd, toen de hoogleeraar Tilanus hoofd was van de polikliniek, werd op die polikliniek gelegenheid gegeven zich te oefenen; het theoretische onderwijs trad niet op den voorgrond. Na het aftreden van prof. Tilanus heeft prof. Rotgans verzocht ontheven te worden van de tandheelkundige polikliniek. Toen is een privaats-docent, de heer Grevers, opgetreden, die nu weg is gegaan, zoodat op het oogenblik volstrekt niet voorzien wordt in het onderwijs in de tandheelkunde.

Nu wil ik den heer Van der Velden toch dit zeggen, dat het voor de medici, die naar het platteland gaan, waar geen tandmeesters zijn en daar dus ook tandziekten moeten behandelen, van het grootste belang is, dat zij een geregelde wetenschappelijke opleiding krijgen van de zaken, die tot de tandheelkunde behooren. Daarnaast is de opleiding voor theoretisch tandmeester, die men hier wenscht te geven en daarvoor hebben zich een aantal professoren aan de universiteit beschikbaar gesteld, zoodat het niet noodig is dat de inrichting den omvang krijgt, die de inrichting in Utrecht heeft. Ik meen, dat de zaak op de

manier, zooals Burgemeester en Wethouders hebben voorgesteld, inderdaad op de meest eenvoudige wijze geregeld is.

De voordracht wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd, waardoor tevens op het bovengenoemde adres is beschikt.